

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 2 mars 1928 kl 5.30 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om främjandet av världsspråket och övervägande att såsom världsspråk antaga esperanto m. m.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 227, har herr Lindhagen hemställt, att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till

1) en internationell överläggning om genomförandet vid sidan av modersmålen av ett världsspråk, som inläres i alla världens skolor;

2) ett övervägande av frågan att såsom detta språk antaga esperanto, som är ett levande, inom de flesta länder talat, lättlärt och logiskt världsspråk;

3) undersökning av officiella åtgärder för att stödja den svenska världsspråksrörelsen genom esperantos införande på försök i vissa skolor åtminstone som frivilligt läroämne, medverkan till utbildning av lärare i språket med mera dylikt.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Förevarande fråga har såsom motionären erinrar upprepade gånger varit föremål för omprövning inom riksdagen. En närmare redogörelse härför har av utskottet lämnats i dess vid 1926 års riksdag avgivna utlåtande, nr 5, till vilket utskottet jämväl tillåter sig hänvisa. I sagda utlåtande anförde utskottet:

»Utskottet medger, att ett världsspråk, som vore möjligt att inlära i alla världens skolor och med förutsättningar att kunna överallt och av alla användas och förstås, skulle i hög grad underlätta och befrämja det internationella umgänget. Enligt utskottets mening måste det emellertid anses utopiskt att tänka sig, att vare sig ett nationalspråk, dött eller levande, eller ett konstgjort språk inom överskådlig tid skulle kunna bliva ett folkens gemensamma tungomål. Motionären har visserligen yrkat, att den av honom begärda förutsättningslösa utredningen skulle omfatta även spörsmålet om möjligheten att till världsspråk — vid sidan av modersmålen — upphöja ett nationalspråk, men betecknar själv förverkligandet av denna tanke som en politisk omöjlighet. Utskottet är i denna punkt ense med motionären. Det synes emellertid utskottet uppenbart, att icke mindre svårigheter skulle komma att resa sig i fråga om ett konstgjort språk. Det torde väl t. ex. knappast få anses sannolikt, att Förenta Staterna och England skulle befinnas villiga att förorda inlärandet i alla världens skolor av exempelvis esperanto, då engelskan redan nu är modersmålet för omkring 200 miljoner människor, administrationsspråk för mer än 500 miljoner inom samtliga fem världsdelar samt internationellt hamn- och sjömansspråk.

Mot möjligheten att skapa ett konstgjort världsspråk lärer också kunna anföras de betydande olägenheter, som sammanhånga med den oundvikliga uppkomsten av skiftande uttal och dialekter i olika delar av världen. Liksom t. ex. »latin på engelska» ingalunda blir samma språk som »latin på svenska», komme även det konstgjorda språket att vara underkastat de lagar för språkets liv och utveckling, som väsentligen betingas av skilda kultur- och naturområden i världen, och vilkas verkningar den av motionären förordade världsspråksakademien näppeligen skulle förmå upphäva. Utskottet anser sig vidare böra konstatera, att även om det av motionären tänkta världsspråket komme till stånd, skulle behovet av kunskap i de främmande kulturspråken kvarstå. Ett konstgjort språk kan icke ersätta ett levande eller få tillnärmelsevis samma betydelse. Det skulle måhända kunna tagas i bruk för åtskilliga ingalunda oviktiga begränsade kulturuppgifter. För den internationella samfärdseln skulle ett dylikt hjälpspråk, såsom från något håll gjorts gällande, måhända kunna få samma betydelse som en internationell telegrafcode för telegraftrafiken. Likaledes torde vissa vetenskaper, särskilt inom det naturvetenskapliga, matematiska och tekniska området, kunna tänkas ha fördel av ett sådant språk för internationellt bruk. Initiativ och åtgärder för tillgodoseende av dessa intressen torde dock i främsta rummet icke böra ankomma på de svenska statsmakterna.

För bland annat det viktiga område, som representeras av folkens humanistiska och vittra litteratur, förblir emellertid bekantskapen med de stora kulturspråken alltjämt av nöden. Om denna bekantskap, såsom motionären påpekar, i stort sett kan sägas tillsvidare utgöra ett fåtals privilegium, synes blott så mycket större anledning föreligga att för vidare kretsar söka bereda ökade möjligheter i detta hänseende. Utskottet tillåter sig i detta sammanhang understryka vad som uttalats i den resolution, som av kommissionen för intellektuellt samarbete förelades tredje förbunds församlingen i Genève (1923), att »studiet av levande språk och av främmande länders litteratur utgör ett av de verksammaste medlen för att uppnå det intellektuella och moraliska närmande mellan människor av skilda nationer, som utgör Nationernas förbunds syfte».

Utskottet kan för övrigt icke underlåta att påpeka, att den av motionären begärda utredningen enligt utskottets mening i realiteten skulle kunna avse allenast frågan, vilket av de nu existerande konstgjorda språken skulle böra upphöjas till världsspråk. Vid betraktande jämväl därav att särskilt från de stora kulturnationerna icke torde vara att förvänta någon redobogenhet att medverka till frågans lösning, finner sig utskottet icke böra tillstyrka motionen. Utskottet erinrar slutligen om det negativa resultatet av frågans behandling inom Nationernas förbund.»

Utskottet.

Utskottet vill fästa uppmärksamheten därpå, att i den vid 1926 års riksdag i frågan väckta motionen (I: 222) avsågs en *förutsättningslös*, internationell överläggning om behovet vid sidan av modersmålen av ett världsspråk och åtgärder för dess införande, under det att i föreliggande motion ifrågasattes antagandet av det konstgjorda språket esperanto såsom världsspråk. Utskottet anser sig med vidblivande av sin i ovannämnda utlåtande angivna allmänna ståndpunkt i frågan även med hänsyn härtill böra avstyrka vad av motionären sålunda föreslagits.

Vad angår motionärens förslag om undersökning angående »officiella åtgär-

der för att stödja den svenska världsspråksrörelsen genom esperantos införande på försök i vissa skolor» etc. torde, enligt utskottets mening, redan den nu befintliga ämnesträngseln på de flesta skolschemata omöjliggöra ett förverkligande av denna motionärens tanke.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1928.

På utskottets vägnar:

J. P. JOHANSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Johansson* i Hornsberg, *Sandegård*, *Ekman*, *Magnuson*, *Larsson* i Öjersbyn, *Wagnsson*, *Forssberg* och *Thorén*.

Reservation

av herrar *Johansson* i Hornsberg, *Magnuson* och *Wagnsson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

»Behovet av ett gemensamt uttrycksmedel har gjort sig gällande allt sedan folk med skilda språk kommo i beröring med varandra. Detta behov har stegrats i samma mån som kommunikationerna ha utvecklats och förbindelserna mellan länderna ökats. I vår tid har flygväsendet och radioverksamheten mer än något annat på ett alldeles särskilt sätt aktualiserat världsspråkstanken.

Frågan är en av de största, som samtiden har att lösa. Sker detta snart och på ett tillfredsställande sätt, har mänskligheten därmed tagit ett mycket stort steg framåt. De enskilda nationernas kulturella skatter skulle därmed i viss mån bli tillgängliga för alla, fred, förståelse och enighet mellan folken främjas, många svåra hinder för internationellt samarbete på näringslivets område undanröjas, lättnader och tidsbesparing vinnas för skolundervisningen m. m.

Denna fråga är därför av den betydelse, att riksdagen icke kan stå likgiltig inför densamma. Det är en plikt för alla folk att medverka till dess lösning; och särskilt gäller detta de små nationerna, som äro inestängda inom så trånga språkgränser.

Att frågan om ett internationellt världsspråk är synnerligen svårlöst kan icke bestridas, men att svårigheterna skulle vara så stora att man av den anledningen skulle avstå från varje försök till lösning, ja, till och med från varje

försök till undersökning av möjligheterna för en lösning, kan däremot icke medgivas. Ärendet är av den beskaffenhet att dess behandling och slutliga lösning förutsätter internationell samverkan. Man har därför tidigt satt sina förhoppningar till nationernas förbund, som ju också upptagit frågan till behandling, ehuru med negativt resultat. Ett förnyat försök från förbundets sida skulle måhända lyckas bättre. En hänvändelse från Sverige ensamt eller i förening med de övriga nordiska länderna och eventuellt andra länder, som ville vara med därom, till nationernas förbund att ånyo upptaga frågan till behandling, synes därför böra övervägas. Första kammaren har förut givit sin anslutning till en sådan tanke, ehuru den icke kommit till förverkligande på grund av andra kammarens motstånd.

Vad som i första hand kräves är klara riktlinjer för arbetets bedrivande. Utåt torde kontakt med andra länder böra sökas, innan hänvändelse till nationernas förbund sker eller initiativ till en internationell överläggning tages. Inåt bör staten såväl ekonomiskt som även på annat sätt stödja det frivilliga arbete, som på detta område bedrivs vid skolor och andra organisationer för folkbildningsarbetet.

Beträffande frågan om vilket språk som skall väljas synes esperanto ha de största förutsättningarna att vinna allmän internationell anslutning, men utskottet har icke velat närmare inlåta sig på detta spörsmål, emedan den blivande utredningen även i detta avseende bör vara förutsättningslös.

Av vad ovan framgår har utskottet icke kunnat ansluta sig till motionärens förslag att Kungl. Maj:t utan förutgående undersökning skulle taga initiativ till en internationell överläggning om införande av esperanto som världsspråk och att detta språk skulle inläras i alla världens skolor. Däremot anser utskottet, att frågan är av den betydelse, att en sakkunnig utredning om lämpligaste sättet för Sveriges vidkommande att främja världsspråksrörelsen bör komma till stånd och hemställer därför,

att första kammaren ville för sin del besluta, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande de linjer, efter vilka arbetet för världsspråkstankens förverkligande bör bedrivas.»